

Justyna Zajko-Czochańska

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID ID: 0000-0001-6414-8280

Monografia „Przyjaciółki” – zarys zagadnienia

Słowa kluczowe

„Przyjaciółka”, prasa, prasa kobieca, tygodnik, PRL, czytelnictwo

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego opracowania jest tygodnik adresowany głównie do kobiet wiejskich – „Przyjaciółka”. W tekście przedstawiono dotychczasowy stan badań prowadzonych nad czasopismem ze względu na jego dużą popularność wśród prasy kobiecej nie tylko okresu PRL, ale także obecnie. Artykuł ukazuje również genezę powstania i rozwoju pisma na przestrzeni lat oraz cechy wyróżniające „Przyjaciółkę” na tle innych czasopism zaliczanych do segmentu prasy kobiecej. Zwrócono głównie uwagę na tematykę tygodnika, nakład, język, styl czy w końcu na listy do redakcji będące cechą identyfikującą „Przyjaciółkę”.

Stan badań

Prasa kobieca (utożsamiana z czasopismami kierowanymi do kobiet, o tytule i treści charakteryzujących odbiorcę, jakim jest kobieta, których tematyka koncentruje się wokół przestrzeni domowej i rodzinnej, bogata w porady oraz rubryki poświęcone modzie i urodzie¹) jest przedmiotem badań historyków prasy od wielu lat. Do głównych opracowań podnoszących tematykę rozwoju prasy kierowanej do kobiet należy zaliczyć m.in. takie tytuły, jak: *Polska prasa kobieca w latach 1820–1918. W kręgu ofiary i poświęcenia* Jerzego Franke², *Czasopisma kobiece w Polsce (materiały do historii czasopism). Rok 1818–1937* Zofii Zalewskiej³ czy *Sprawy niewieście. Problematyka czasopism kobiecych Drugiej Rzeczypospolitej* Kamili Łozowskiej-Marcinkowskiej⁴. Są to jednak pozycje opisujące dzieje prasy kobiecej do II wojny światowej. O wiele mniej jest opracowań poświęconych segmentowi prasy kierowanej do kobiet w okresie PRL. Pierwszą i właściwie jak dotąd jedyną publikacją szeroko omawiającą periodyki kobiece ukazujące się od 1945 roku jest monografia Zofii Sokół *Prasa kobieca w Polsce w latach 1945–1995*. Badaniu zostały także poddane indywidualnie najbardziej popularne czasopisma kobiece ukazujące się w dobie Polski Ludowej tj. „Zwierciadło”⁵,

---

¹ Z. Sokół, *Prasa kobieca w Polsce w latach 1945–1995*, Rzeszów 1998, s. 8; *Encyklopedia wiedzy o prasie*, Wrocław 1976, s. 172.

² J. Franke, *Polska prasa kobieca w latach 1820–1918. W kręgu ofiary i poświęcenia*, Warszawa 1999.

³ Z. Zalewska, *Czasopisma kobiece w Polsce*, Warszawa 1938.

⁴ K. Łozowska-Marcinkowska, *Sprawy niewieście. Problematyka czasopism kobiecych Drugiej Rzeczypospolitej*, Poznań 2010.

⁵ M. Dajnowicz, „Zwierciadło” – platforma polityczna Ligi Kobiet w okresie PRL (1957–1961, 1982–1989), „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2017, t. 20, z. 3, nr 3(47), s. 67–90; Eadem, *Kobiety, polityka, wybory w świetle „Zwierciadła. Pisma Ligi Kobiet Polskich” (1982–1990)*, [w:] *Rzeczpospolita w koncepcjach polskich partii i środowisk politycznych XX i XXI wieku*, red. G. Radomski, M. Strzelecki, K. Sopolnińska, s. 107–125; E. Borodzicz, *Praca zawodowa kobiet na łamach „Zwierciadła” (1982–1990)*, [w:] *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku*, pod red. M. Dajnowicz i A. Miodowskiego, Białystok 2016, s. 308–317; Eadem, *Obchody 8 marca w PRL w świetle propagandowego periodyku kobiecego „Zwierciadło. Pismo Ligi Kobiet Polskich”*, „Zagadnienia Społeczne” 2016, nr 2, s. 81–93.

„Kobieta i Życie”⁶ oraz „Przyjaciółka”. Ostatni z tytułów, będący przedmiotem niniejszego opracowania, został zbadany przez Antoninę Kłoskowską oraz Franciszka Adamskiego jedynie fragmentarycznie pod względem propagowanego modelu rodziny i małżeństwa⁷, zaś w sposób bardziej kompleksowy periodyk przeanalizowała Zofia Sokół w trzyczęściowym opracowaniu⁸. Odminną formą analizy „Przyjaciółki” jest książka pt. *Listy do „Przyjaciółki”. Codzienne życie Polaków dekady gierkowskiej w listach czytelników* autorstwa Małgorzaty Mroczkowskiej⁹, będąca zbiorem listów czytelniczek do redakcji opisujących problemy życia codziennego.

⁶ M. Dajnowicz, *Wzorce aktywności publicznej kobiet w początkach transformacji ustrojowej w Polsce w świetle „Kobiety i Życia” i „Urody” (1989–1995)*, [w:] *Drogi kobiet do polityki (na przestrzeni XVIII–XXI wieku)*, red. T. Kulak, M. Dajnowicz, Wrocław 2016, s. 417–443; Eadem, *Kobiety w polityce w wypowiedziach prasowych Krystyny Kaszuby na łamach „Kobiety i Życia” (1985–1990)*, [w:] *Komunikowanie polityczne*, red. E. Maj, E. Podgajna, A. Szwed-Walczak, Ł. Jędrzej-ski, Lublin 2017, s. 199–210; Z. Sokół, „Kobieta i Życie” (1945–2002), „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 2006, t. 9, s. 66 i n.; U. Ćwik, *Zagadnienie praw kobiet na łamach „Kobiety i Życia” (1970–1989)*, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobietych” 2016, 1 (1), s. 66–83; Eadem, *Wybory parlamentarne i wybory do rad narodowych w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej na łamach „Kobiety i Życia” (do 1989 roku)*, [w:] *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku. Prasa organizacji politycznych*, red. M. Dajnowicz, A. Miodowski, Białystok 2017, s. 328–337; Eadem, *Miejsce kobiet w przestrzeni publicznej w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej do lat siedemdziesiątych (w świetle „Kobiety i Życia” i „Filipinki”)*, „Studia Podlaskie” 2014, nr 22, s. 113–127.

⁷ Między innymi: A. Kłoskowska, *Modele społeczne i kultura masowa*, „Przegląd Socjologiczny” 1959, t. 12, nr 2, s. 58–61; Eadem, *Modele życia społecznego i kultura masowa*, „Przegląd Socjologiczny” 1959, t. 12, z. 2, s. 46–71; F. Adamski, *Modele małżeństwa i rodziny w kulturze masowej*, „Studia Socjologiczne” 1968, nr 2, s. 10; Idem, *Rola „Przyjaciółki” w kształtowaniu modelu współczesnej rodziny*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1969, z. 3, s. 53–70.

⁸ Z. Sokół, „Przyjaciółka” – tygodnik kobiety (1948–1998), *Część I – lata 1948–1951*, „Kieleckie Studia Bibliograficzne” 2001, t. 6, s. 89–111; Eadem, „Przyjaciółka” – tygodnik kobiety (część II: marzec 1951–marzec 1990), „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 2003, t. 7, s. 109–13; Eadem, *Tygodnik „Przyjaciółka” – czasopismo dla kobiet. Część III „Przyjaciółka” w latach 1989–2002*, „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 2004, t. 8, s. 195–215.

⁹ M. Mroczkowska, *Listy do „Przyjaciółki”. Codzienne życie Polaków dekady gierkowskiej w listach czytelników*, Warszawa 2004.

„Przyjaciółka” – informacje ogólne

„Przyjaciółka” od momentu pojawienia się rynku prasowym w 1948 roku była najchętniej kupowanym czasopismem kobiecym okresu PRL. Już niespełna rok po ukazaniu się pierwszego numeru tygodnik osiągnął milionowy nakład, zaś w 1952 roku odnotowano rekordową liczbę egzemplarzy, która wyniosła dwa miliony. Na tak ogromną popularność pisma wpływ miało wiele czynników. Przede wszystkim wysoka poczytność wynikała z różnorodnej tematyki oferowanej przez redakcję. Na łamach pisma podejmowano treści wówczas aktualne, odzwierciedlające zagadnienia i problemy życia codziennego. Czytelniczki mogły odnaleźć tam artykuły o zdrowiu, urodzie, modzie, kulinariach, po teksty polityczne, porady prawne czy rodzinne. „Przyjaciółka” charakteryzowała się także różnorodną formą przekazu. W tygodniku drukowane były opowiadania, felietony, informacje, reportaże, a także rubryki poświęcane zarówno edukacji, jak i rozrywce np. wiersze, krzyżówki czy konkursy. Immanentnym komponentem każdego wydania były publikowane porady oraz listy czytelników¹⁰. Pojawiały się też wskazówki dotyczące relacji w rodzinie i w małżeństwie, sugestie w kwestii wychowywania dzieci¹¹. Listy nadsyłane do redakcji pisma przybierały masową skalę. Początkowo odpowiadało na wszystkie, jednak wraz z każdym kolejnym numerem ich ilość była tak duża, że publikowanie przestało być możliwe ze względów kadrowych i technicznych. Listy stanowiły jednak swego rodzaju bliską więź między redakcją pisma a czytelnikami, budząc tym samym zaufanie wśród odbiorców tygodnika, co bez wątpienia miało wpływ na popularność „Przyjaciółki”¹².

---

¹⁰ Archiwum Akt Nowych PZPR KC Biuro Prasy, syg. 237/XIX-208, Garść informacji o tygodniku „Przyjaciółka”, k. 188.

¹¹ J. Zajko-Czochańska, *Matka, żona, kobieta aktywna zawodowo – obraz Polek okresu PRL na przykładzie analizy „Przyjaciółki” (1970–1989)*, [w:] *Kobiecość na przestrzeni wieków*, red. E. Starzyńska-Kościuszko, W. Markowski, Olsztyn 2018, t. 2, s. 20–22.

¹² K. Słowiński, *Wybrane problemy życia codziennego Polaków na podstawie listów opublikowanych na łamach „Przyjaciółki” w latach 1956–1970*, „Pamięć i Sprawiedliwość. Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu”, Warszawa 2013, nr 1, s. 51–52.

Poza bliskim kontaktem redakcji z czytelnikami duży wpływ na wysoką poczytność pisma miał język i styl wypowiedzi. Teksty pisane były prostym i łatwym językiem. Artykuły miały przystępny charakter, były możliwe do zrozumienia przez każdego odbiorcę. Treści pisma formułowano w taki sposób, by wydzźwięk przekazu tworzył miłą i przyjemną atmosferę podczas czytania tygodnika, który niejednokrotnie był jedną z niewielu rozrywek kobiet w PRL¹³.

Całokształt „Przyjaciółki” dostosowany był niewątpliwie do potrzeb specyficznego odbiorcy czasopisma. Po tygodnik sięgały głównie mieszkanki wsi i małych miejscowości, niewykształcone, a nawet często nieposiadające dostatecznych umiejętności czytania. W głównej mierze do grona czytelników należały gospodynie domowe, rolniczki czy robotnice. W zdecydowanej większości były to kobiety w średnim wieku, chociaż jak podaje sama „Przyjaciółka” – sięgały po nią całe pokolenia, od nastolatek po babcię¹⁴.

Etapy rozwoju

„Przyjaciółka” jest stale ukazującym się pismem od pierwszego numeru do dnia dzisiejszego, jednakże formuła, kształt i treść pisma ulegały modyfikacjom wraz z szeregiem zmian jakie zachodziły w Polsce. Mowa tu o przemianach politycznych czy gospodarczych kraju, zmianach prawa, a nawet wykształcenia i mentalności ludzi. Wszystkie te czynniki bez wątpienia miały wpływ na rozwój pisma na przestrzeni lat. Pewne przedziały chronologiczne zakresiła Zofia Sokół, jednak na potrzeby niniejszego artykułu zastosowano nieco odmienne okresy wydawnicze. Pierwszy obejmuje lata 1948–1951, drugi 1952–1956, kolejny 1957–1975, czwarty koniec 1975 roku do 1981, następujący 1982–1989, zaś ostatni 1990 do chwili obecnej.

Początki „Przyjaciółki” sięgają roku 1948, kiedy 21 marca ukazał się pierwszy numer czasopisma. Wówczas redaktorem naczelnym tygodnika był Jerzy Borejsza, a wydawcą Spółdzielnia „Czytelnik”,

---

¹³ Z. Sokół, *„Przyjaciółka” – tygodnik kobiecy (część II: marzec 1951–marzec 1990)*, op. cit., s. 96.

¹⁴ K. Wodniak, *Udział tygodnika „Przyjaciółka” w upowszechnianiu czytelnictwa masowego w powojennym 40-leciu*, „Roczniki Biblioteczne” 2007, R. 51, s. 197.

której był prezesem. Wydanie pierwszego numeru pisma poprzedzała reklama w prasie wiejskiej, informująca o charakterze i tematyce nowego czasopisma¹⁵. Wbrew wielu wątpliwościom, co do zasadności wydawania tego rodzaju pisma, „Przyjaciółka” ukazała się w nakładzie 150 tys. egzemplarzy¹⁶. Od samego początku redakcja stawiała na ścisłą więź z czytelnikami. Listy były formą bliskiej relacji czytelniczek z dziennikarzami. Nadawcy listów mogli powierzyć swoje troski, otrzymując niejednokrotnie wsparcie i poradę niemal w każdej dziedzinie życia. Początkowo redakcja publikowała wszystkie listy wraz z odpowiedziami na nie, jednak już od czwartego numeru nie było to możliwe ze względu na naturę techniczną. Popularny okazał się być także dział interwencji oraz rozmaitych porad¹⁷. Pierwszy z okresów wydawniczych kończy rok 1951, w którym (w marcu) nastąpiła zmiana wydawcy z Instytutu Prasy Spółdzielni Wydawniczo-Oświatowej „Czytelnik” na Robotniczą Spółdzielnię Wydawniczą „Prasa”, co spowodowało istotne zmiany w funkcjonowaniu pisma i redakcji¹⁸.

Za początek drugiego etapu można uznać rok 1952, w którym dokonano „podziału” pisma na dwie mutacje. Od 15 stycznia „Przyjaciółka” występowała w mutacji wiejskiej oraz miejskiej, które znacząco się od siebie różniły. Przede wszystkim nakład wydania wiejskiego trafiał na wieś, zaś miejskiego do małych miast i miasteczek. Różniły się także podejmowaną tematyką, w zależności od rodzaju odbiorcy. Mutacja wiejska podnosiła tematy związane z rolnictwem, szeroko rozumianą wsią i jej problemami w odróżnieniu od miejskiej, w której można było odnaleźć tematykę pracowniczą, socjalną czy kulturalną¹⁹.

Obowiązująca polityka państwa w tym okresie miała duży wpływ na treści przekazywane w środkach masowego przekazu. Prasa, w tym kobieca ukierunkowana ideologicznie przez władze państwowe

---

¹⁵ Z. Sokół, *„Przyjaciółka” – tygodnik kobiety (1948–1998), Część I – lata 1948–1951*, op. cit., s. 99–100.

¹⁶ *Jak zaczęliśmy*, „Przyjaciółka” 1978, nr 12, s. 2–3.

¹⁷ Z. Sokół, *„Przyjaciółka” – tygodnik kobiety (1948–1998), Część I – lata 1948–1951*, op. cit., s. 103–104.

¹⁸ *Ibidem*, s. 98.

¹⁹ Ustalenia własne na podstawie analizy treści „Przyjaciółki”.

propagowała radziecki wzór osobowy kobiety. Na łamach pism przodowały kobiety zaradne, energiczne, pracujące na równi z mężczyznami, wręcz w męskich zawodach. „Przyjaciółka” również na swoich okładkach prezentowała obraz przodownic pracy, jednakże zarzucono redakcji, iż drukuje zbyt mało artykułów poświęconych świadomości socjalistycznej na tle tekstów o charakterze poradnikowym²⁰. Okres ten zamyka „przełom październikowy”, kiedy to widoczne było odstępstwo od kreowanego dotąd wizerunku kobiety radzieckiej jako pożądanego wzoru, na rzecz koncepcji zwiększonego udziału kobiet w życiu społecznym.

Kolejny z okresów przypadł na lata 1957–1975. Zmiana polityki wewnętrznej w wyniku „odwilży październikowej” wpłynęła także na polski system prasowy. Na rynku wydawniczym pojawiły się nowe, konkurencyjne czasopisma adresowane do kobiet takie jak np. „Zwierciadło”. Nie wpłynęło to jednak na popularność „Przyjaciółki”, która nadal wychodziła w ponaddwumilionowym nakładzie. Ważnymi zmianami były bez wątpienia roszady kadrowe. W 1959 roku Halina Koszutska objęła stanowisko redaktor naczelnej po ustępującej Annie Lanocie, w 1968 funkcję tę pełniła Danuta Komorowska-Żmuda, zaś w 1974 roku²¹ Barbara Kusiel-Moroz. W 1973 roku periodyk przejęło Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, co wpłynęło na wygląd pisma. Tygodnik tworzony był na kształt ilustrowanych magazynów o lepszej jakości papieru i druku. We wrześniu 1975 roku zaprzestano wydawania „Przyjaciółki” w dwóch mutacjach, co zamyka trzeci z okresów wydawniczych pisma.

Od końca 1975 roku do grudnia 1981 roku zmiany zachodziły głównie w obrębie tematycznym i wizualnym czasopisma. W latach 70., ze względu na postępujące zjawiska migracyjne ludności ze wsi do miast dziennikarze podejmowali nieco odmienne formy wypowiedzi i zagadnienia tematyczne. Redakcja zrezygnowała z „Arkuszy Wykrojów” na rzecz samodzielnego dodatku „Sezam. Kwartalnik Przyjaciółki”. Ponadto w tygodniku znalazło się więcej reportaży czy felietonów

---

²⁰ Z. Sokół, *Wzór osobowy kobiety i model rodziny na łamach prasy kobiecej (1945–1990)*, [w:] *Polskie oblicza feminizmu*, red. W. Chańska, B. Ulicka, Warszawa 2000, s. 74–76.

²¹ Eadem, „Przyjaciółka” – tygodnik kobiecy (część II: marzec 1951–marzec 1990), op. cit., s. 114, 116.

poświęconych aspektom społecznym, obejmujących szersze zagadnienia niż wyłącznie osobiste sprawy czytelniczek²². Wprowadzenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku spowodowało zawieszenie wydawania pisma na okres kilku miesięcy.

W kwietniu 1982 wznowiono druk „Przyjaciółki”. W pierwszym numerze po czteromiesięcznej przerwie sama redaktor naczelna Ewa Łuszczuk-Marek zapewniała czytelniczki o nieziennej treści i tematyce tygodnika. Gwarantowała, iż w dalszym ciągu dziennikarze będą poruszać tematy związane z rodziną, samotnymi matkami, dziećmi, pracą zawodową kobiet czy tak bardzo pożądanymi w trudnych czasach poradami w zwykłych sprawach życia codziennego²³. Z powodu znaczących zmian w funkcjonowaniu redakcji pisma, nowi dziennikarze, chcąc sprostać oczekiwaniom odbiorców zwrócili się do nich z zapytaniem, czego oczekują od „Przyjaciółki”. Korespondencja w tej sprawie napływała przez wiele miesięcy. W listach domagano się, by tygodnik kładł większy nacisk na sprawy *stricto* kobiece, by poświęcano więcej artykułów sprawom społecznym i politycznym czy wreszcie, by ukazywał prawdziwe życie Polaków. W odpowiedzi na zapotrzebowanie czytelnicze, ale także na sytuację gospodarczą kraju związaną z niedoborami artykułów spożywczych czy przemysłowych, redakcja publikowała szereg porad dotyczących kulinariów, codziennych domowych czynności kobiet, mody czy przeróbek krawieckich²⁴.

W 1989 roku nastąpiły zmiany na polskim rynku prasowym, które objęły również „Przyjaciółkę”, wydawaną dotychczas przez Wydawnictwo Współczesne, które współtworzyło RSW, wraz z dodatkiem „Sezam” i „Kalendarz Przyjaciółki”, a także innymi czasopismami, takimi jak „Życie Gospodarcze” i „Prawo i Życie”. Wydawnictwo Współczesne wraz z Demokratyczną Unią Kobiet oraz „Fundacją Wyjść na Prostą” utworzyło spółkę pod nazwą „Oferta dla Każdego”. 22 marca 1990 roku, po uchwaleniu Ustawy o likwidacji RSW „Prasa-Książka-Ruch”, powołano do życia Komisję Likwidacyjną, w wy-

---

²² Ibidem, s. 120.

²³ E. Łuszczuk-Marek, *Drogie Czytelniczki, Drodzy Czytelnicy*, „Przyjaciółka” 1982, nr 1, s. 3.

²⁴ Z. Sokół, „Przyjaciółka” – *tygodnik kobiecy (część II: marzec 1951–marzec 1990)*, op. cit., s. 126–127, 129.

niku czego „Oferta dla Każdego”, po wygranym przetargu stała się nabywcą i zarazem wydawcą „Przyjaciółki”²⁵.

W 1993 roku „Przyjaciółka” utworzyła własne wydawnictwo pod tą samą nazwą („Przyjaciółka” spółka z o.o.), w której udział w wysokości 50% miała „Oferta dla Każdego” oraz szwajcarski koncern Grupa Wydawnicza Jean Frey Publishing AG²⁶. Był to trudny okres dla działalności pisma. Zmiany, jakie zaszły wewnątrz periodyku, ale także pojawienie się na polskim rynku prasowym innych atrakcyjnych pism typu „Tina”, „Pani Domu” czy „Naj” doprowadziły do niskich wyników sprzedażowych „Przyjaciółki”. W celu poprawy nie najlepszej sytuacji rynkowej redakcja pisma skupiła się na poprawie jakości szaty graficznej, a nowa redaktor naczelna Ewa Niezbecka w 1994 roku podjęła się zabiegów marketingowych, których rezultatem był wzrost nakładu o ok. 20 tysięcy egzemplarzy.

W 1995 roku „Przyjaciółka” stała się wydawcą nowego miesięcznika „Mamo, to Ja!” skierowanego do mam, babć i ciocię szykujących się do nowej roli w związku z przyjściem na świat dziecka, nowego członka rodziny²⁷. W tym samym roku „Przyjaciółkę” kolportowano do Stanów Zjednoczonych oraz do państw Europy Zachodniej, a także dokonano postępu zyskując coraz młodsze czytelniczki, już nie tylko głównie ze wsi, ale także z miast, o nieco wyższym wykształceniu oraz statusie majątkowym. Tygodnik stał się również bardziej nowoczesny pod względem tematyki, ale zmiany dotyczyły przede wszystkim szaty graficznej. Periodyk był od tej pory ilustrowanym magazynem, wydawanym na kolorowym i dobrej jakości papierze. Zmianie uległo również logo, jak i sam format²⁸. Kolejny rok znowu przyniósł modyfikacje w funkcjonowaniu pisma. Wydawcą „Przyjaciółki” został Dom Wydawniczy „Helvetica” będący częścią grupy Edipresse.

---

²⁵ Z. Sokół, *Tygodnik „Przyjaciółka” – czasopismo dla kobiet. Część III: „Przyjaciółka” w latach 1989–2002*, op. cit., s. 198–199.

²⁶ T. Mielczarek, *Współczesne polskie czasopisma wysokonakładowe*, „Rocznik Prasoznawczy” 2008, R. 2, s. 60.

²⁷ Z. Sokół, *Rynek polskich czasopism kobiecych w latach 1990–2002*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2003, t. 6, nr 1, s. 165.

²⁸ Eadem, *Tygodnik „Przyjaciółka” – czasopismo dla kobiet. Część III: „Przyjaciółka” w latach 1989–2002*, op. cit., s. 203–204.

W następnych latach (1998–1999) periodyk zaliczono do kategorii magazynów „z dolnej półki” ze względu na drukowane artykuły. Na łamach pisma zamieszczano ogłoszenia matrymonialne, horoskopy, program telewizyjny czy propozycje diet odchudzających. Tematyka nie doprowadziła jednak do problemów finansowych pisma, dzięki wręcz rozległej reklamie „Przyjaciółka” stała się liderem wśród tytułów zaliczanych do tej samej kategorii²⁹.

Rok 2000 charakteryzował się zmianą redaktorki naczelnej. Stanowisko objęła Agnieszka Świecka-Pilaszek, która zadecydowała o „odmłodzeniu” pisma, czyli postawiła na zyskanie młodszych odbiorczyń. Akcja reklamowa w niemal wszystkich kanałach telewizyjnych oraz wydawanych przez Edipresse tytułach, a także liczne dodatki w postaci kalendarzy czy książek kucharskich wyniosły „Przyjaciółkę” na szczyt możliwości nakładowych. Wydanie świąteczne sprzedawało się w ponadmilionowym nakładzie. Kilka miesięcy później po raz kolejny nastąpiła zmiana osoby pełniącej funkcję redaktora naczelnego. W 2001 roku została nim Agnieszka Lesiak, dbająca o jeszcze wyższą jakość pisma³⁰.

W 2008 roku „Przyjaciółka” obchodziła 60-lecie istnienia na rynku prasowym. Z tej okazji odbyła się uroczystość pod hasłem „Przyjaciółka ma dopiero 60 lat”. Jak pisano „»Przyjaciółka« Edipresse Polska wie, że dorobek zobowiązuje. Jej celem jest szlifowanie treści. Przekazuje nowoczesne poradnictwo, prowadząc rozmowę z czytelniczką. Wyższa od niektórych konkurentek cena okładkowa »Przyjaciółki« ma podkreślić jej wartość merytoryczną»³¹. Przeprowadzane w 2007 roku badanie czytelnictwa wykazało, iż tygodnik był najchętniej wybieranym przez kobiety tytułem poradnikowym. Redaktorem w tym czasie była Agnieszka Świecka, która nie porzuciła na dalszym rozwoju pisma chociażby w postaci wydawania nowych dodatków³².

W 2009 roku „Przyjaciółka” zmieniła cykl wydawniczy z tygodnika na dwutygodnik, będąc w tym czasie jedynym dwutygodnikiem o charakterze poradnikowym na polskim rynku prasowym. W tym samym roku pismo, idąc za zmieniającymi się trendami czytelniczymi

---

²⁹ Eadem, *Rynek polskich czasopism...*, op. cit., s. 166.

³⁰ Ibidem, s. 166–168.

³¹ *Portret kilku pokoleń Polek*, „Media i Marketing Polska” 2008, nr 14, s. 9.

³² Ibidem.

wśród kobiet wprowadziło nowy cykl wydawniczy, zwiększyło objętość, podniosło jakość graficzną oraz wprowadziło niższą cenę³³.

Obecnie, jak podaje oficjalna strona Edipresse Polska, „Przyjaciółka” nadal jest najpopularniejszym pismem poradnikowym dla kobiet. W dalszym ciągu znaleźć w nim można wskazówki dotyczące zdrowia, mody, urody oraz porady z zakresu psychologii, finansów czy prawa. Ze względu na najchętniej czytany przez odbiorczynie dział kulinarny do każdego numeru dołączana jest książeczka poświęcana właśnie tej tematyce. Aktualnie funkcję redaktora naczelnego pełni Urszula Zubczyńska³⁴.

Justyna Zajko-Czochańska

Bibliografia

Źródła

Archiwum Akt Nowych PZPR KC Biuro Prasy, syg. 237/XIX-208, Garść informacji o tygodniku „Przyjaciółka”, k. 188.

Źródła prasowe

Adamski F., *Modele małżeństwa i rodziny w kulturze masowej*, „Studia Socjologiczne” 1968, nr 2.

Adamski F., *Rola „Przyjaciółki” w kształtowaniu modelu współczesnej rodziny*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1969, z. 3.

Borodziej E., *Obchody 8 marca w PRL w świetle propagandowego periodyku kobiecego „Zwiercadlo. Pismo Ligi Kobiet Polskich”*, „Zagadnienia Społeczne” 2016, nr 2.

Ćwik U., *Miejsce kobiet w przestrzeni publicznej w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej do lat siedemdziesiątych (w świetle „Kobiety i Życia” i „Filipinki”)*, „Studia Podlaskie” 2014, nr 22.

Ćwik U., *Zagadnienie praw kobiet na łamach „Kobiety i Życia” (1970–1989)*, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobięcych” 2016, nr 1 (1).

Dajnowicz M., *„Zwiercadlo” – platforma polityczna Ligi Kobiet w okresie PRL (1957–1961, 1982–1989)*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2017, t. 20, z. 3, nr 3(47).

Jak zaczynaliśmy, „Przyjaciółka” 1978, nr 12.

Kłoskowska A., *Modele społeczne i kultura masowa*, „Przegląd Socjologiczny” 1959, t. 12, nr 2.

³³ J. Dziwińska, *Własny segment „Przyjaciółki”*, „Media i Marketing Polska” 2009, nr 7, s. 11.

³⁴ <http://edipresse.pl/portfolio-view/przyjaciolka>, [dostęp: 10.09.2018].

Kłoskowska A., *Modele życia społecznego i kultura masowa*, „Przegląd Socjologiczny” 1959, t. 12, z. 2.

Łuszczuk-Marek E., *Drogi Czytelniczki, Drodzy Czytelnicy*, „Przyjaciółka” 1982, nr 1.

Mielczarek T., *Współczesne polskie czasopisma wysokonakładowe*, „Rocznik Prasoznawczy” 2008, R. 2.

Portret kilku pokoleń Polek, „Media i Marketing Polska” 2008, nr 14.

Słowiński K., *Wybrane problemy życia codziennego Polaków na podstawie listów opublikowanych na łamach „Przyjaciółki” w latach 1956–1970*, „Pamięć i Sprawiedliwość. Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu”, Warszawa 2013, nr 1.

Sokół Z., *„Kobieta i Życie” (1945–2002)*, „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 2006, t. 9.

Sokół Z., *„Przyjaciółka” – tygodnik kobiecy (1948–1998), Część I – lata 1948–1951*, „Kieleckie Studia Bibliograficzne” 2001, t. 6.

Sokół Z., *„Przyjaciółka” – tygodnik kobiecy (część II: marzec 1951–marzec 1990)*, „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 2003, t. 7.

Sokół Z., *Tygodnik „Przyjaciółka” – czasopismo dla kobiet. Część III „Przyjaciółka” w latach 1989–2002*, „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 2004, t. 8.

Własny segment „Przyjaciółki”, „Media i Marketing Polska” 2009, nr 7.

Opracowania

Borodzicz E., *Praca zawodowa kobiet na łamach „Zwierciadła” (1982–1990)*, [w:] *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku*, pod red. M. Dajnowicz i A. Miodowskiego, Białystok 2016.

Ćwik U., *Wybory parlamentarne i wybory do rad narodowych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na łamach „Kobiety i Życia” (do 1989 roku)*, [w:] *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku. Prasa organizacji politycznych*, red. M. Dajnowicz, A. Miodowski, Białystok 2017.

Dajnowicz M., *Kobiety w polityce w wypowiedziach prasowych Krystyny Kaszuby na łamach „Kobiety i Życia” (1985–1990)*, [w:] *Komunikowanie polityczne*, red. E. Maj, E. Podgajna, A. Szwed-Walczak, Ł. Jędrzejski, Lublin 2017.

Dajnowicz M., *Kobiety, polityka, wybory w świetle „Zwierciadła. Pisma Ligi Kobiet Polskich” (1982–1990)*, [w:] *Rzeczpospolita w koncepcjach polskich partii i środowisk politycznych XX i XXI wieku*, red. G. Radomski, M. Strzelecki, K. Sopolnińska, Toruń 2018.

Dajnowicz M., *Wzorce aktywności publicznej kobiet w początkach transformacji ustrojowej w Polsce w świetle „Kobiety i Życia” i „Urody” (1989–1995)*, [w:] *Drogi kobiet do polityki (na przestrzeni XVIII–XXI wieku)*, red. T. Kulak, M. Dajnowicz, Wrocław 2016.

Franke J., *Polska prasa kobieca w latach 1820–1918. W kręgu ofiary i poświęcenia*, Warszawa 1999.

Łozowska-Marcinkowska K., *Sprawy niewieście. Problematyka czasopism kobiecych Drugiej Rzeczypospolitej*, Poznań 2010.

Mroczkowska M., *Listy do „Przyjaciółki”. Codzienne życie Polaków dekady gierkowskiej w listach czytelników*, Warszawa 2004.

Sokół Z., *Prasa kobieca w Polsce w latach 1945–1995*, Rzeszów 1998.

Sokół Z., *Wzór osobowy kobiety i model rodziny na łamach prasy kobiecej (1945–1990)*, [w:] *Polskie oblicza feminizmu*, red. W. Chańska, D. Ulicka, Warszawa 2000.

Zajko-Czochańska J., *Matka, żona, kobieta aktywna zawodowo – obraz Polek okresu PRL na przykładzie analizy „Przyjaciółki” (1970–1989)*, [w:] *Kobiecość na przestrzeni wieków*, red. E. Starzyńska-Kościuszko, W. Markowski, t. 2, Olsztyn 2018.

Zalewska Z., *Czasopisma kobiece w Polsce*, Warszawa 1938.

Zasoby internetowe

<http://edipresse.pl/portfolio-view/przyjaciolka>, [dostęp: 10.09.2018].

Słowniki

Encyklopedia wiedzy o prasie, Wrocław 1976.

Monography of “Przyjaciółka” – an outline

Keywords

“Przyjaciółka”, press, women’s press, weekly magazine, People’s Republic of Poland, reading

Summary

The topic of the research is a weekly magazine addressed mostly to country women-“Przyjaciółka”. In the text the up to today research results on “Przyjaciółka” have been presented in connection with the popularity the magazine enjoyed among the women’s press during the time of People’s Republic of Poland and also today. The article also presents the origins of the magazine, its development throughout the years and the factors distinguishing “Przyjaciółka” among other segments of women’s press. The research focussed on the topics which “Przyjaciółka” tackled, the magazines circulation figure, its language and style and finally on the letters to the publisher which was “Przyjaciółka’s” characteristic feature.

Eine Monographie über „Przyjaciółka” – Übersicht

Schlüsselworte

„Przyjaciółka”, Presse, Frauenpresse, Wochenmagazin, Polnische Volksrepublik, Leserschaft

Zusammenfassung

Der Gegenstand dieser Studie ist ein Wochenmagazin, das sich hauptsächlich an Landfrauen richtet – „Przyjaciółka”. Der Artikel stellt den aktuellen Stand der Forschung an der Zeitschrift dar. Sie wurde wegen ihrer hohen Popularität im Bereich der Frauenpresse nicht nur während der Zeit der Polnischen Volksrepublik, sondern auch noch heute analysiert. Der Artikel präsentiert auch die Geschichte der Entstehung und Entwicklung des Magazins im Laufe der Jahre und die Merkmale, die „Przyjaciółka” von anderen Zeitschriften im Bereich der Frauenpresse unterscheiden. Dabei wurde es vor allem auf die im Wochenmagazin besprochenen Probleme, seine Auflage, die Sprache, den Stil und schließlich auf die an die Redaktion verschickten Briefe hingewiesen, durch die sich „Przyjaciółka” auszeichnet.

Монография «Пшияцюлка» – очерк вопроса

Ключевые слова

«Пшияцюлка», пресса, женская пресса, еженедельник, Польская народная республика, читательская аудитория

Резюме

Темой настоящей работы является еженедельный журнал «Пшияцюлка», адресованный, главным образом, жительницам сёл. В статье описывается актуальное состояние исследований по теме данного журнала, пользующегося успехом среди женской читательской аудитории как в эпоху Польской народной республики, так и в настоящее время. В статье указываются также условия создания и дальнейшего развития данного журнала, а также отличительные черты «Пшияцюлки» среди других журналов, адресованных женской аудитории. Уделяется внимание, в основном, тематике еженедельника, тиражу, языку, стилистике, а также письмам к редакции, являющимся особенностью журнала «Пшияцюлка».